

HORVATH ANDOR őrnagy

A tereptan oktatása a nevelés szolgálatában

I. Mi a követelmény a tereptan-előadóval szemben?

A kommunista nevelés alapját, mint ismeretes, a szocialista hazaszeretetre való nevelés képezi. Ezt a kérdést minden tiszt, minden politikai vezető, minden parancsnok, minden előadó köteles állandóan szem előtt tartani.

Nem lehet egyetlen egy, ideológiamentes, politikanélküli előadást tartani. Minden előadásnak mélyen megalapozott ideológián kell nyugodni és nemcsak egyik, vagy másik tárgy szakismereteit kell átadni, hanem az előadást fel kell használni az erkölcsi nevelésre, a szovjet hazafiságra és a katonai bátorságra való nevelésre is. Meg kell jegyezni, hogy még igen sok előadó van, aki a gyakorlatban ezeket az elveket nem valósítja meg, szakmáját helyezi előtérbe és úgy gondolja, csak az a kötelessége, hogy a szaktantárgyát előadja és nem törődik azzal, hogy az előadás alatt a hallgatókat a fent ismertettekre nevelje is. Az ilyen előadó a saját tantárgyát strucc-politikával tanítja. A foglalkozások nála szárazan, a hazaszeretét érzésének felkel-

tése, a szovjet tudomány és kultúra ismertetése nélkül folynak. Az ilyen nem politikus katonai oktatás, az ilyen elhajlások ellen eszmei vonalon minden tekintetben fel kell venni a harcot.

Nincs és nem is lehet olyan tantárgy, amely tárgyánál fogva ne lenne felhasználható a katonák nevelésére, a szovjet hazafiasság felkeltésére.

Nézzük, hogyan is kell például a tereptant a nevelés szolgálatába állítani.

Mi a követelmény a tereptan előadóval szemben, hogy a nevelési kérdéseknek megfeleljen? Legfontosabb az, hogy jól felkészüljön az előadásra, mélyen átgondolja az előadás menetét, helyesen tudja kiválasztani és felhasználni a nevelési módszert. Egyszóval az előadó a legmagasabb fokra emelje saját eszmei képzettségét, naponta tökéletesítse ismereteit, ismerje pedagógiai mesterségét és saját tantárgyának történelmi fejlődését.

A katonai tereptan minden része bőségesen tartalmaz anyagot, melyet felhasználhatunk a szovjet hazafiasságra és a katonát büszkeségre való neveléshez.

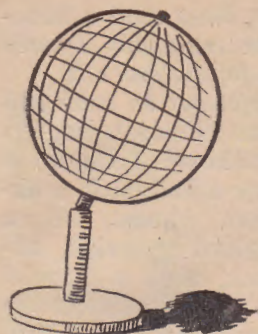
II. Mit oktassunk?

1. Amikor a „Terep tanulmányozása harcászati szempontból” című tárgykört oktatjuk és ismertetjük a terep fajtáit, a talajtakarókat, feltétlenül térjünk ki a Szovjetunió jellemzőire, amelyek a szocializmus országát jellemzik. A szovjet emberek Lentin, Sztálin által kijelölt úton ha-

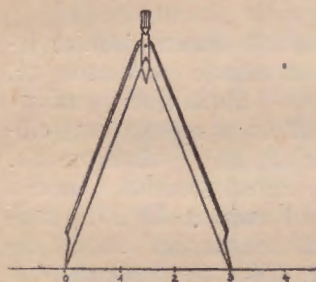
ladva, nap mint nap megváltoztatják a föld arculatát: harcolnak a szárazság ellen, hatalmas erdőültetvényeket létesítenek, kiszárítják a mocsarakat, benépesítik a sivatagokat és gazdagítják az országukat az emberi szükségletben.

Sok időt igényel egy ilyen ismertetés? Természetes, hogy nem. Ezeket az ismertetéseket össze kell kapcsolni a szaktárgyak előadásával és így elérjük azt, hogy a hallgatókban az érdeklődés állandóan meglesz.

2. Ha a földgömről beszélünk, vagy ha ismertetjük a hálózat beosztást, közöljük a Szovjetunió hatalmas méreteit. Mutassunk rá, hogy a Szovjetunió a világ legnagyobb állama, a földgömb egy hatodát foglalja el, több mint 22 millió km² a területe és több mint 55 ezer km. hosszú a határa. Magyarázzuk meg, hogy a Szovjetunió területén elférne két Európa, vagy fél Ázsia, vagy három Ausztrália. A Szovjetunió háromszor nagyobb, mint az Amerikai Egyesült Államok területe, tizennégyszer nagyobb, mint

Anglia, Spanyolország, Olaszország és Franciaország együttesen. Ezen a hatalmas területen a népek testvéri közösségben építik a kommunizmust.

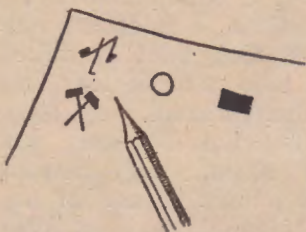

3. Ha a térkép méretarányáról beszélünk, ismertessük meg a hallgatókat a szovjet geodéziával és asztrológiával. A szovjet geodézia-tudósok újlag ellenőrizték a föld méreteit és megvizsgálták a föld alakját. Megállapították, hogy a földgömb nemcsak a sarkoknál, hanem az oldalán sem egészen egyenes. Ezek az új adatok segítettek hozzá a terepészeket, hogy sokkal pontosabb, új térképeket készíthessenek.

Azelőtt a földrajzi és katonai térképeket azoknak a földtani adatoknak alapján készítették, melyeket a német Bessel számított ki, aki, mellesleg elmondhatjuk, igen nagy mértékben felhasználta a hatalmas és világszerte közzismert orosz tudós *Sztruvénak* a XIX. század elején végzett munkái alapján az orosz terepészek által kiszámított anyagot. Most már sokkal pontosabb adatokat tudunk a föld méreteiről, melyeket a kiváló szovjet geodézia tudós *Kraszovszkij* (1878—1949-ig) irányítása alatt számítottak ki. A szovjet geodézisták szakítottak az eddig meglévő sokféle hálózatbeosztással és a Szovjet Fegyveres Erők Minisztériumának 1946 április 4-i parancsa szerint áttértek az egész Szovjetunió területén az egységes hálózat-rendszerre.

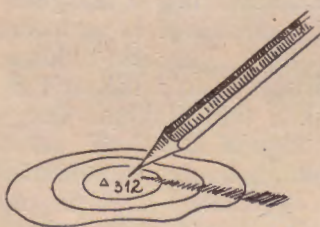
Ha ezeket a kérdéseket megvilágítjuk, rámutatunk azok jelentőségére, a hallgatók ismeretei a katonai tereptan minden

területén bővülnek és meggyőződnek arról is, hogy csak a Szovjetunió az, ahol megvan a lehetőség minden tudomány sikeres kifejlesztésére, így a tereptan és a geodézia fejlesztésére is.

4. Ha a térképjeleket és azok rajzolását oktatjuk, az előadást tegyük tanulságossá és érdekessé. Teljesen az előadótól függ, hogy a hallgatók a térképen ne holt jeleket, hanem élő, a valóságban is meglévő gyárat, bányákat stb. lássanak, ahol a szovjet emberek millióiban a hazaszeretet érzése lobog. Nem lesz-e érdekes például,

ha elmondjuk, hogy a Szovjetunióban minden évben a térképre új és új jeleket kell rajzolni, mert új üzemek, új vízierőművek, gátak, új szubtrópusi ültetvények stb. keletkeznek. Jelenleg a Szovjetunió térképein több mint 700 egyezményes jelet találunk.

5. A domborzat ábrázolásának ismertetésénél az előadó mutasson rá, hogy mindkét ábrázolási módot (szintvonalakat és a csíkozottat) először a Szovjetunióban alkalmazták. A domborzat ábrázolásának módja Oroszországban már a XVIII. században sokkal magasabb fokon állott, mint a külföldi államokban. Már

1870-től kezdve az orosz térképészek a térképeken a domborzatot ugyanúgy szintvonalalal ábrázolták, mint ma. Addig a domborzat ábrázolása csíkozással történt, aminek az olvasása lényegesen nehezebb volt. Az orosz hadseregnek 1877—1878-ig a Balkánon a hegyes terepen vívott hadműveletei bebizonyították, hogy a domborzat ábrázolása szintvonalakkal sokkal előnyösebb, mint csíkozással. A külföldi országokban a domborzatnak szintvonalakkal való ábrázolását lényegesen később kezdték meg. Az orosz térképészek ilyen irányban végzett munkája elvitathatatlan. Munkájuk és sikereik a szovjet hatalom éveiben megsokszorozódtak.

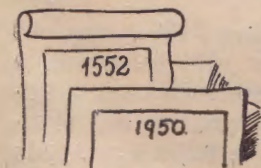
A szovjet tudósoknak, mint a Sztálin-díjnyertes *Drogtsevnak*, *Ruszinovnak* és a többieknek köszönhető, hogy olyan korszerű műszereket és eszközöket sikerült létrehozni, amelyek a domborzat ábrázolását új módszerekkel lényegesen megkönnyítik.

Tanulságos még, ha a hallgatókat figyelmeztetjük arra, hogy a Nagy Honvédő Háborúban tekintet nélkül arra, hogy a Szovjet Hadseregnek kiváló térképek és fényképek álltak rendelkezésre, igen gyakran szükségessé vált az ellenséges terep személyes felderítése is. Ezt a különösen nehéz feladatot a szovjet harcosok kiválóan teljesítették. Nézzünk egy példát. 1944 szeptember utolsó napján négy szovjet felderítő elérte a Kárpátokat. Csernov hadnagy, Martinov szakaszvezető, Hripko és Szluckij honvéd. A hadsereg még a Kárpátok előlejtőjén volt és készülődött a hegyi harchoz, ezért feltétlenül szükséges volt az előttük lévő erdős-hegyes terep, valamint az ellenség felderítése. A kiváló felderítők becsületesen teljesítették feladatukat és minden akadályt leküzdöttek. Sikerült az ellenség elhelyezésébe beszivárogni, nappal, éjjel, ködben, zivatarban előnyomulva kihasználták a bokros, bozótos területeket, a szakadékokat, átkeltek a hegyi patakokon. Semmi sem képezett akadályt a szovjet felderítők előtt. Igen értékes adatokat szolgáltatottak egységüknek a terepről és az ellenség védeméről.

A Nagy Honvédő Háború igen számos tanulságos példát szolgáltatott arra, hogy a szovjet harcosok milyen mestertien alkalmazták a katonai tereptani ismereteiket. Az ő példájukat a katonai tereptani foglalkozásokon a nevelésre minden esetben használjuk fel.

6. Ha a térkép alapján az irányra való mozgást oktadjuk, feltétlenül térjünk ki a Szovjetunióban lévő mágneses erőviszonyokra. Köztudomású, hogy a mágneses erő összefüggésben van a vastartalommal. Itt mutassunk rá arra, hogy a szovjet emberek Kurszk körzetében a világ legnagyobb kincsét tárták fel. Ennek következtében a Szovjetunió a vasérctermelés terén a világ első helyét foglalja el.

7. Ha a Szovjetunió katonai térképeit ismertetjük, feltétlenül mutassunk rá a szovjet katonai térképek fejlődésére. Már 1552-ben megkezdődtek Oroszország térképezési munkálatai, melyek 1599-ben értek véget. Az a térkép, amelyet „A Moszkvai Állam jellemző vonásai” néven neveztek, az első orosz hadászati térkép volt. A XVII. században az első orosz kartográfus Remezov 24 lapból álló atlaszt készített. Ez pontosságban felülmulta az összes külföldi térképeket és atla-

szokat. A földrajzi és katonai térképek készítése igen nagy lépés volt, amikor I. Péter alatt az orosz topográfusok először kezdték meg a térképeknek a terepfelmérés alapjáni összeállítását és nem az utazók elbeszélései alapján. Nem hozzávetőleges távolságokkal dolgoztak, hanem pontos méretarányval, nem hozzávetőlegesen, hanem földrajzi szélesség és hosszúság szerint. A terepfelmérés végrehajtására külön expedíciókat szereltek fel minden tartományban, sőt Kamcsatkában is. Ennek a hatalmas munkának eredményeképpen az orosz topográfusok 1745-ben elkészítették „Oroszország atlaszát”-t. Abban az időben ez az atlasz egyedülálló volt, Európa egyetlen államában sem volt hozzá hasonló. Az atlaszt a kiváló és világszerte ismert kartografus és geografus Ivan Kirilov állította össze.

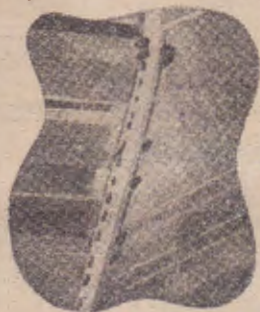
A XVIII. században az orosz térképészet szintén az első helyen állt. A zseniális orosz tudós Mihail Vasziljevics Lomonoszov kifejlesztette a megkezdett munkákat. Egy földrajzi intézetet alapított, amelyet hosszú éveken keresztül vezetett és folytatta a harcot a külföldi irányzatokkal szemben. Lomonoszov az orosz térképeken először alkalmazta a helyes elnevezéseket, jeleket és először használta a helységeknek a lakosság lélekszám-megírását. Lomonoszov raktá le a kartografia alapjait. Hála az ő munkájának, Oroszországban a XVIII. században olyan térképeket készítettek, amelyek messze túlszárnyalták és megelőzték a külföldi államokét.

Miután így a felmérés és a katonai térképezés alapjait lerakták, hatalmas arányokban indult meg a fejlődés és a térképkészítés. 1822-ben először használtak egyezményes jeleket a térképeken. Ebben az évben Bolotov geodézia-professzor korszerűsítette a csíkozást. 1868-ban az orosz topográfusok olyan pontos műszereket készítettek, amelyek még napjainkban is használatosak. 1870-től kezdve az orosz topográfusok, mint ahogy már ismerttük, korszerű eszközökkel megkezdték a domborzat szintvonalas ábrázolását. Így az orosz topográfia a XIX. században Európában az élen állt.

A Szovjet hatalom éveiben a térképészet sokkal nagyobb lehetőségeket kapott a fejlődéshez. A világon első helyen áll a térképek elkészítésének technikájában. Új méretarányokat készítettek, egységes ábrázolást, egységes feliratot vezettek be, fokozták a térképek elkészítésénél a pontosságot, a teljességet. Ma már mindenütt tervszerűen folyik az élenjáró szovjet tudósok és technikusok vezetésével a terepfelmérés. A szovjet topográfusok áttértek a földi felmérésnél sokkal korszerűbb légi felmérésre.

A Nagy Honvédő Háború éveiben a szovjet topográfia állandóan ellátta a hadsereget kiváló térképekkel. Pedig a hadsereg hatalmas mennyiséget követelt. Ismeretes, hogy a térkép-mennyiség, melyet az orosz hadsereg 1877—1878-ig vívott háborúban elhasznált, egy taligán, az orosz-japán háborúban 1904—1905-ben felhasznált térképek két vagónban, az első világháborúban 1914—1918-ban két szerelvényben lettek volna elhelyezhetők. A Nagy Honvédő Háború éveiben a Szovjet Hadsereg 25 szerelvény térképet használt fel. Csak a szovjet hatalom sztálini élenjáró technikájával tudta ezeket az igényeket kielégíteni.

Mindezeket az adatokat szükséges, hogy ismerjék a hallgatók, mert ezáltal fejlődik bennük a szocialista szovjet hatalomhoz való ragaszkodás is.

8. Ha a légi fényképezést ismertetjük, mutassunk rá, hogy a légi fényképezés Kovanko munkáján alapszik. Népszerűsíteni kell a kiváló szovjet tudósok, Pavlenkó, Kovankó, Najtyenyov, Tyille és a többiek munkáját. Ők voltak azok, akik lefektették a légi fényképezés elméletét. Például Tyille professzor elgondolása szerint hajtották végre a több objektíves légi fényképező géppel a légi fényképezést. Tyille elgondolása szerint egyszerűsítette Ausztria és Németország a légi fényképezőgépeket.

Napjainkban a szovjet légi fényképezés nemcsak elérte, hanem messze felülmulta bármely kapitalista állam légi fényképezését. A Sztálin-díjjal kitüntetett *Drobisev* olyan korszerű és kiváló műszereket készített, amelyek segítségével a terepfelmérési eljárás lényegesen meggyorsult.

A Nagy Honvédő Háború éveiben különösen széles körben alkalmazták a légi fényképezést. Nélküle nem lehetett volna egyetlen hadműveletet sem végrehajtani. A szovjet légi fényképezés is a sztálini ötéves tervekre épült, mert azok biztosították számára a kiváló repülőgépeket, a világ legjobb lencseit és a legkorszerűbb technikát. A korszerűsített eljárások, az új munkamódszerek igen nagy mértékben megkönnyítik a szovjet térképészek munkáját. A terepfelmérés végrehajtásánál „az élenjáró kiváló munkamódszerek a Nagy Októberi Szocialista Forradalomig ismeretlenek voltak és nincs messze az az idő, amikor a terepfelmérés a fiatal szovjet topografusok munkája következtében a lehető legegyszerűbb lesz.”

A kiváló szovjet topográfiai és geodéziai tudományt az előadásunk alatt mindenkor népszerűsítsük. A tereptan előadó, ha a szovjet tudomány és technika ismertetésénél bármilyen megnyilvánulást észlel, amely a külföldi technikát helyezi előtérbe, kiméletlenül vegye fel a harcot vele, fokozza a szeretetet a szocialista Szovjetunió, a szovjet kultúra és tudomány iránt.

A fent ismertetettek alapján végső következtetésképpen levonhatjuk, hogy a szovjet katonai térképészet is szemléltetően mutatja a hatalmas szovjet állam értékességét, a szocialista termelés fölényét a kapitalista termelés fölött, a szovjet tudomány és technika elsőrendűségét.

A katonai tereptant, mint bármely más tantárgyat is, használjuk fel tehát az oktatásnál a nevelésre.

„A Szovjet Fegyveres Erők katonai kiképzésének vezérelve mindig az volt és továbbra is az marad, hogy megtanítsa a hadsereget mindarra, amire háború esetén szüksége van. A tapasztalat megmutatta, hogy a korszerű háború magasjokú harci és erkölcsi tulajdonságokat, jó katonai és politikai kiképzést, magasjokú haditechnikát, megbízható együttműködést, nagy fizikai erőt és kitartást követel a hadseregtől!

(Sztálin)